BIULETYN KOWIEŃSKI

Nr. Wilno, dnia 4 sierpnia 1936 r. 1486.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Kronika.

1/ Książka p.Gustainisa o Polsce. Dział I. Str.1.
2/ Sprawa konferencji gospodarczej państw Bałtyckich " "

VI. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH!

3/ Recenzja "L.Aidasa"książki"P.O.W.na Litwie" IV. "

X

X X

Wydawnictwo informacyjne Instytutu Naukowo-Badawczego Europy Wschodniej. (Referat Litewski).

X

X X

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a.

1/.KSIAŻKA P.GUSTAINISA O POLSCE."Liet.Naujienos" Nr. 172 : B.redaktor naczelny "Liet Aidasa W.Gustainis,który niedawno powrócił z Polski,gdzie w charakterze korespondenta "L.A." przebył przeszło rok,przystąpił do pisania książki o Polsce.Książka obejmuje 200-300 stron druku.

Zdaniem pisma,ukazanie się książki oczekiwane jest z niecierpliwością nietylko w Litwie,lecz i w Polsce. /A-8/38./

2/ SPRAWA KONFERENCJI GOSPODARCZEJ PAŃSTW BAŁTYCKICH. "L.Žinios" z 31.VII. Jak wiadomo odbyło się już kilka konferencyj ekonomicznych państw Bałtyckich.Na konferencjach zasiadali przedstawiciele izb przemysłowych.W roku bież.projektowane jest rozszerzyć te konferencj w ten sposób,że wezmą w nich udział przedstawiciele Ministerstwa Skar albo nawet sami Ministrowie.Konferencja odbędzie się prawdopodobnie jesienią w Kownie./ K. /.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

3/RECENZJA "L.AIDASA " KSIAŻKI "P.O.W.NA LITWIE"L.Aidas" zamieszc następującą recenzję pióra J. Rainida,poświęconą wydanej niedawno w Kownie książce p.t. "P.O.W. na Litwie". Streszczenie tej książki podamy w jednym z najbliższych numerów Biuletynu Kowieńskiego.Narazie podajemy streszczenie wspomnianej recenzji:

Chociaż upłynęło niemało czasu od chwili likwidacji na Litwie wielkiej podstępnej Polskiej Organizacji Wojskowej,która z bronią w r usiłowała przekreślić niepodległość tworzącej się i walczącej Litwy, zlikwidowane wysiłki żyją i po dzień dzisiejszy po tamtej stronie lin administracyjnej.Ponadto tendencje tych zlikwidowanych wysiłków żyją też i tu na Litwie.Swiadczy o tem wynurzająca się raz po raz działalność Polaków.Dziś,gdy książka ukazała się w Litwie,na Wileńszczyźnie, czyni się wielkie wysiłki w celu wyplenienia Litwinów tamtejszych. W ten sposób ukazanie się książki jest sprawą aktualną nietylko w historycznym sensie a w dzisiejszym.Podkreślają to też autorzy książki.

Naogół biorąc sprawa P.O.W. jest znana dla każdego Litwina,jednak cały materjał tej sprawy,podstępne momenty i kręte drogi nie dla każdego są znane.Książka wyczerpująco zapoznaje czytelnika z całym materjałem oskarżenia.Należy tu podkreślić podstawowe momenty oskarżenia,które mówią,że P.O.W. było związane z wojskiem polskiem ,że nie była ona tworem jedynie miejscowych Polaków,mających na celu wywołać powstanie przeciwko rządów Litwy i że jest to dawne pragnienie i c Polaków.Nie mówiąc o tych ustępach mowy prokuratora,które w świetle historycznem odzwierciadlają stosunki polsko-litewskie i zamiary Polaków we wszystkich historycznych momentach,mowa ta szczególnie wyra źnie naświetla działalność P.O.W. przed wojną, w czasie wojny i do tego momentu kiedy ją wykryto w domu Niekrasza przy ul. Górnej /obecnie Putwinskasa/ archiwum P.O.W. i O.S.N.

Wyjaśniono wtedy cele,dążenia i karność P.O.W..Cel był jasny. Połączyć Litwę z Polską i przez Litwę otrzymać dostęp do morza.Peowiacy mieli osiągnąć to drogą przewrotu na rzecz Polski.Gdyby tylko udał się przewrót,dopomogłaby peowiakom armja polska,dążąca do tego samego celu.

Dlatego też w mowie prokuratora jest rozdział: "P.O.W. na Litwie a polski Sztab Generalny" .Jasna rzecz,oskarżeni tego wszystkiego się wypierali.Jednak to wszystko zostało udowodnione z zestawienia dokumentów i . uczynionych wniosków.Ze znalezionych dokumentów wynikało jasno,że polski Sztab Generalny całą działalność P.O.W. tak zorganizował ,że na zajętych przez wojsko polskie terenach P.O.W. wchodziła w skład wojska polskiego i natychmiast była organizowana w D.O.K. / Dowództwo Obrony Kresów/, które ze swej strony organizowało P.O.W. na terenach jeszcze niezajętych.Tak było z P.O.W. która działała na Litwie.Stwierdzają to dokumenty w których podkreślono, że okręg kowieński już jest terenem P.O.W.Ustaliły to czynniki armji

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a.

1/.KSIĄŻKA P.COSTAMISA O POLSCE."Ilet.Nauliemes" Nr. 172 :
B.redaktor naczelny "Ilet Aldass" A.Costamis,który niedawno powrócił z Polski,gdzie w charakterze korespondenta "I.A." przebył przeszło rok,przybył do placu ksiazki o Polsce.Ksiazka obejmuje 300-300 stron druku.

Zadaniem ptasa,uczenie się Kaiążki oczekiwane jest z niecierpliwością nietylko w Litwie,lecz i w Polsce. /A-6/38./

2/ SPRAWA KONFERENCJI GOSPODARCZEJ PAŃSTW BAŁTYCKICH. "I.Żinios" z 31.VII. jak wiadomo odbyło się już kilka konferencyj ekonomicznych państw Bałtyckich.Na konferencjach zaciacali przedstawiciele tego przemysłowych rolnicy.Przed tygodniem tego toczyły się konferencje w ten sposób,że uczeni w nich mieli przedstawiciele Ministerstwa Spraw.zlo nawet samo Ministerstwo.Konferencja odbędzie się prawdopodobnie jesienią w Kownie.A K. /

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

3/RECENZJA "I.ALDASA" O KSIĄŻCE "P.O.W.NA EMIGRACJI".Aldass" zmieszczał następujący recenzje pióra J. Ralinda,poświęconą wydanej niedawno w Kownie książce p.t. "P.O.W. na Litwie". Stosunek tej książki podamy w jednym z najbliższych numerów Biuletynu Kowieńskiego.Narazie podajemy streszczenie wspomnianej recenzji:

Autorka wybiegła niemało czasu od chwili likwidacji na Litwie wielkiej podziemnej Polskiej Organizacji Wojskowej,która działała w Kownie w latach 1919-1922 niepodległości Litwy i walczącej Litwy, zlikwidowane wyżej i to dzień działalszy po tamtej stronie Lin administracyjnej.Ponadto tendencje tych zlikwidowanych wyżej żyją też i tu na Litwie.Świadczy o tem wymuszenie się raz po raz działalności Polaków.Dziś,gdy książka ukazała się w Litwie,na "Ilenasczynie" czyni się wielkie wrażenie w celu wyjaśnienia Litwinów tamtejszych. W ten sposób uzasadnia się książki jest sprawa aktualna nietylko w historycznym sensie w dziedzinie Podkreśla to też autorzy książki.

Mogęcł ulorię sprawę P.O.W. jest znana dla każdego Litwina,jak nak cały materiał tej sprawy,podstępne momenty i kręte drogi nie dla każdego są znane.Książka wyczerpująco zapoznaje czytelnika z całym materiałem całkowicie.Należy tu podkreślić podstawowe momenty całkowicie,które mówią,że P.O.W. było związane z wojskiem polskiem ,że nie była ona tworem jedynie miejscowych Polaków,mających na celu wyrwać się postanie przeciwko rządów Litwy i że jest to dzieło przyjaciela i Polaków-Litwinów o tych usiłowań mowy prokurator,które w Litwie historycznem odbierzolada stosunki polsko-litewskie i zasłuży Polaków we wszystkich historycznych momentach,mowa ta zasoc[illegible] nie nawiązia działalność P.O.W. przed wojną, w czasie [illegible] tego momentu kiedy ją wykryto w domu Kierasse przy [illegible] obecnie Litwińskiej arsenału P.O.W. i O.B.M.

Wiesiołono wtedy cele,dążenia i kierność P.O.W..Cel był jasny. Polacy z Litwy z Polski i przez Litwę otrzymać dostęp do morza.Rozwiązy nieli osiągnąć to drogą przemocą na rzecz Polski.Gdyby byłne udał się przewrót,dopomogłaby rozwiązkom armia polska,dążąca do tego samego celu.

Dlatego też w mowie prokuratora jest rozdział: "P.O.W. na Litwie a polski Sztab Generalny" Jasna rzecz,oskarżeni tego wszystkie- go się wyparli.Jednak to wszystko zostało udowodnione z zestawienia dla dokumentów i uczynionych wniosków.Ze znalezionych dokumentów wynikało jasno,że polski Sztab Generalny całą działalność P.O.W. tak zorganizował ,że na zajętych przez wojsko polskie terenach P.O.W. wcodziła w skład wojska polskiego i natychmiast była organizowana w D.O.K. / Dowództwo Obrony Kresów/, które ze swej strony organizowało P.O.W. na terenach jeszcze nieoczyszczonych.Tak było z P.O.W. Wilna działało na Litwie.Dowiedziała to dokumenty w których podkreślono, że okręg kowieński już jest zajęty.P.O.W.Ustaliły to czynniki zwią

polskiej przez polski Sztab Generalny.

W ten sposób na Litwie podjęły P.O.W.i O.S. N. szpiegowską i destrukcyjną działalność oraz akcję przeciwko polityce zagranicznej Litwy w postaci petycyj i domagania się przyłączenia części Litwy do Polski,aż cała Litwa zostanie zagarnięta.Ostatecznym celem był przewrót w Litwie.Miał on nastąpić w noc z28 na 29-go sierpnia 1919 r. Jednak został on udaremniony,zaś P.O.W. ostatecznie została zlikwidowana,chociaż duch jej jako skutek na Litwie pozostał.Widać to z dalszego tekstu książki.Mowa prokuratora określa jedynie charakterystyczniejsze zarysy sprawy,zaś wszystkie fakty podaje skondensowany materjał Szniukszty.Materjał ten naświetla samą organizację P.O.W. i jej sięć na Litwie,okręgi,obwody,oddziały,pododdziały:mówi się również o werbunku członków ,charakterystyce swoich ludzi,często Litwinów ; metodach propagandy i prasy,kalportażu broni,referatach o misji Państ Państwa Polskiego względem narodu litewskiego;odezwach Iwaszkiewicza,Piłsudskiego i innych;raportach komendantów ,meldunkach członków organizacji ; wiadomości o dyzlokacji wojska litewskiego;listach ewidencyjnych;listach sympatyków,ogólnych i poszczególnych, instrukcjach i wielu,wielu innych faktach.

Cały ten materjał jest w dużem streszczeniu i podaje jedynie ważniejsze zarysy.Wyłania się zeń jedna ogólna myśl,że Polacy jednak wiele pracowali a placówkami w tej pracy były majątki będące zarazem punktami łączności z Polską.Jednak zwolenników w szerszych masach, Polacy nie posiadali nawet na spolszczonych terenach.

Często im nie przytakiwał nawet ten czy ów objektywny Polak.

M. Birżyszka uzupełnia książkę materjałem z którym wypadło mu stykać się i charakteryzuje tych Polaków,których poznał.
M. Birżyszka robi charakterystyczne uwagi,że rząd polski oddawna znajduje się w rękach tych samych Peowiaków,którzy wówczas działali przeciwko Litwie.Właściwym wodzem P.O.W.na Litwie był Marjan Zyndram-Kościałkowski.Zachodzi pytanie jaką rolę odgrywał wówczas wódz P.O.W. na Litwieniedawny premjer Polski? Na to M. Birżyszka z oświadczenia samego Kościałkowskiego podaje,że w roku 1919 był on w Wilnie "jako szef II-go Oddziału i organizował P.O.W. na Kowieńszczyźnie i Strzelców Nadniemeńskich Ziemi Wileńskiej".Dalej z literatury i pamiętników Peowiaków Marjan Zyndram - kościałkowski jest znany jako komendant główny P.O.W. na Litwie i Białorusi,pod nazwiskiem Orwida.W książce nazwisko Orwida spotyka się bardzo częstolecz podczas rozprawy sądowej uważano,że jest to inna osoba,a nie Kościałkowski.

W ten sposób M. Birżyszka uzupełnia opublikowany materjał i podkreśla stan obecny.Pożądaną jest rzeczą,żeby inni Wilnianie dali nowe uzupełnienia i naświetlenia tej sprawy.

"W końcu książki dołączono mapę,na której niebieską linją oznaczo czony został teren działalności O.S.N. Obejmuje on rejony:wiłkomierski trocki,koszegarski do prawego brzegu Niemna.Dalej czerwoną linją podzielona cała Litwa na okręgi P.O.W. Żaden czytelnik nie znajdzie kątka Litwy,gdzieby ta czerwona linja nie obejmowała jego gminy, miasteczka, wsi lub zagrody.Wszystko było opanowane przez P.O.W. Dlatego też w oczach czytelnika powstaje wyraźny obraz ogromnego niebezpieczeństwa ,którego uniknięto w owych czasach.

"Strzelcy,wojsko i wszyscy Litwini powinni jednak czuwać,gdyż nieprzyjaciel został ten sam ."

polskiej prasy polski Sztab Generalny.

Ten sposób nie jest je podczas P.O.W.i O.S.N. zapleczenia i dostrzegyna działalność tego dla prasy polskiego politycznego nastąpiło Litwy w Kowno. Jeszcze i do nie nie przyjechała do Polski, ale sama Litwa musiała zegrania. Obwiesczenia [illegible] przyszła w Litwie. Nie na nastąpiło w nocy 26 na 27-go grudnia 1919 r. Jedna rosyjska na Uderzenie, zaś P.O.W. opuściła [illegible] Wilkowiszki, Kowno. Jej jako odnosi na Litwie poczęli [illegible] po terenu Kraków. Nowa proklamacja okręgu Litwy chwaliły [illegible] niejasna zarzuty sprawy, zaś nazywała Polski podczas [illegible] torzy Rosyjskiej. Jeszcze ten nazwiska sama organizacja P.O.W. i ta, się po Litwie, okręgu, obwody, oddziały, podoficerowie [illegible] o [illegible] [illegible] chwalebnych [illegible] Litwinów [illegible] metodach propagandy i przy, kierunku broni, referatach o miejscu [illegible] Polskiego wzięła [illegible] Litewskiego [illegible] Iwanowo-[illegible] Litewskiego i [illegible] komendanta [illegible] o dywizji wojska litewskiego, li- [illegible] [illegible] [illegible]